

Harasztiné Bata Zsuzsanna, ny. óvodapedagógus
Budapest

“A VALÓSÁG ÍZE” - A mesék hőse és a hős meséje - • Lázár Ervin 80 éve született

*Megemlékezés 2016.május 5-6-án a Bajza utcai Írószövetségben és a Petőfi Irodalmi Múzeumban a tíz éve elhunyt íróra és rejtőzködő zseniális költőre, **Lázár Ervinre**.*

Mindannyian, akik élünk és **ismertük Lázár Ervint**, érezzük, hogy valami hiányzik, ami betöltötte a teret. Ez volt a **Szeretet, ami belőle áradt**. Ez volt a védjegye - mondta *Szentmártoni János*, az Írószövetség elnöke.

Köszöntője után Szakonyi Károly emlékezett a barátára, írótársra, akivel 1957-ben találkozott Pesten, s a kapcsolat évtizedeken át tartott Vele és Kiss Dénessel, Bertha Bulcsúval, Gyurkovics Tiborral, Szederkényi Ervinnel. Híd kötötte össze Lázár Ervin által Pécsset és Budapestet mindvégig, a Jelenkor, a Kortárs, az Élet és Irodalom szerkesztőségét, íróit, költőit.

Budapesten született, 1936-ban, ám gyermekkorát vidéken töltötte, felnőttként Pécsen élt és dolgozott, s visszavágyott Pestre, ELTE-n tanult. Magyar tanári diplomával újságíróként dolgozott több lapnál, a vele együtt induló kortársaival megtapasztalta, hogy az Író megértő közegben képes alkotni, és hogy szüksége van barátokra, akikkel együtt lehet hallgatni, vagy épp terített asztalnál a lelket kiöntve politikai rendszereket lehet lebontani. Szerény volt, bajszos, csendes, bölcs, a másik embert tisztelő, együtt érző, természetes, egyszerű.

Az életrajzát a lexikonokban, a wikipedia-n kellő komolysággal olvasva is szélesre tárul a mosoly arcunkon, s különösen akkor, ha csodanovelláit, gyermekeknek írt meseregényeit, fantáziavilágba repítő történeteit olvassuk felnőtt fejjel. Gyakran egy kisfiú jön elénk ezekben a művekben, olyan valaki, aki szereti a rácegresi pusztát, a havat, aki bízik mindenkiben.

Lázár Ervin a legegységesebb életművet tette le, nem tévedett. Novelláinak mondanivalója sűrű, a fény felé halad, felfelé. Elbújni sem tudna, mert ráismerünk.

A **Csillagmajor** kötetbe gyűjtött íráskor a gyermekkor idézik. Lázár Ervin nem ismert határt a valóság és látvány között. Mágnesként röppent fel a tájszó szájából, írásaiban, amit városi ember sosem hall,

tudja, hogy Neki őrizni kell a csodavilágot, a Tolna megye-i vidéket, ahol apja intéző volt egy majorságban, ahol a gyermek Lázár Ervin nevelkedett cselédek és parasztok, pajták, istállók, a Nagyszederfa közelében, a "gyüttment" furcsa idegenek, csudát látó vénasszonyok, kaszáló, ökröt hajtó, csöndes szavú emberek között.

Írásaiban örökérvényű üzenetek vannak.

Ilyen például **Masukó köztársaság** c.novella, mert róla szól, csak először még kívülről szemléli önmagát. Birtokában van egy falvédő, melyen Krisztus imádkozik az Olajfák hegyén, az albérleti szobája fala kék salétromos, valójában vacoghatna és didereghetne, kialakíthatná a Kudarc múzeumot saját tárgyaiból, benne ő maga lenne a muzeális tárgy, és lehetne egy rekeszben a Siker pár darabja is. Itt termékeny a csönd. Van egy saját himnusza is. Egy külön világ a föld centrumából az égig ér, lezárt határokkal, ahol van bánatügyi miniszter és vacogási főháznak. A csöpp köztársaságból mennie kell, - mert ugye, ez egy albérlet, - de hullámokban terül el arcán a mosoly, fénylik minden körülötte. Hull a hó kint az utcán, mint a kegyelem. A Masukó köztársaság nem szűnt meg, mert benne van belül.

A Bolond kútásó is egy tükör az olvasóknak *Szabó András* színművész mondja el a jelenlévő emlékezőknek - észre vehetjük, hogy lefelé ásunk, hol mélyebbre, hol sekélyebbre, víz tör fel, a kút oly mély már, hogy nem ér föl az emberi hang: "Víz, víz! Vízet találtam!". Dönteni kell. Hősünk fölfelé ás, az ég felé. Csillagdarabok hullanak, a felhők fölé emelkedik és az éterben eltűnik, csillaggá változik, és fény zuhan távoztával a földre a kerek égdarabon. A fénynyaláb alá pedig a szeretetre vágyó emberiség gyűlhet, mert hosszantartó a sötétség ideje.

A teremben, ahol sokan ülünk, versmondót és muzsikusokat látunk, hallunk. A zene ünnepélyes, lágy, majd fájdalmas bűgő, mély hangú csellómuzsika. Majd egy újabb zeneszám lendületes szenvedélyes, andalító, sziporkázó, sodró erejű, átölelő.

Egy újabb írás **Asszony gyermekkel** (a lebontott hajdani alsórácegresi házak emlékére íródott) *Szabó András* szuggesztív hangon mondja aki a nem mondott bibliás történetet, a kékszegélyes aranyos ruhában menekülő asszonyról, aki karján a gyermekkel karácsony előtt üldözői elől menekül, mert valami miatt gyűlölik őt és a gyermeket. Árulók követik őket, de ott vannak a jó emberek, akik mind bújtatják a menekülőt. A végső megoldás a kiúttalanságban a köd, melyben tünékeny válik minden és mindenki, elpárolog, megfakul üressé válik a puszta is. Az asszony a gyermekkel már messze jár. Karácsonyoként majd lehet rá emlékezni az olvasóknak.

És megint felzeng a húr, az izgató zene, a nyugtalanító billentés a zongorán. Kétfiatal művész játszik. Felívelő motívum után érzelmes lágy következik, álmodozásra készítő, kísérletező hangok. Olyan, mint egy kiáltás, aztán az elfojtás és megnyugvás. Mi ez a zene? Ki a szerzője? Kortárs művésze, Alpár Balázsé, majd Schubert: *Arpoggione Adagio* tétele, *Cassado* spanyol szerző Üdvözléte, *Reguiebros-a*, *Kodály* Lirikus romantikus műve hangzott el.

Szekszárdról érkeztek vendégek, frissen kiadott kötetet hoztak A VALÓSÁG ÍZE címmel Lázár Ervin eddig kötetben meg nem jelent írásait.

A hangsúly az újságírói tisztességre került. Ismeretlen világot fedeztek fel a novellaírás mesterétől, aki az Álom színterét, a sohasem létezett fákat, házakat, pajtát és a Valóságot elragadóan ötvözte. Tudhatjuk, hogy a Négyszögletű kerek erdő nem más, mint Lázár Ervin életének helyszíne. A Tolna Megyei Illyés Gyula Könyvtár gondozásában, szerkesztésében nyomtatásában az anyagot összegyűjtötte Dr. Urbán László, szerkesztette Gacsályi József, aki régi rosszminőségű újságokból, töredezett oldalokról emelte ki a szövegeket. A felelős kiadó Liebhauser János, a fotók Mózer Zoltán felvételei, aki fotóin a Lázár Ervinre jellemző arcéleket kapta el, s az őt körülvevő világban is az Író és fotós nagyon jó tudott együtt működni.

Az írások lapokban jelentek meg, bölcsességgel telve, szeretettel megfogalmazva, néha cinkosan a valóságról szólnak, a Pusztáról, ami semmivé vált, csak az iskola épülete maradt meg, és távolban a silók. Sanyarú mostohasorsú béresek dolgoztak régen ott az istállók mentén. Az írások a visszavágyakozást jelzik a Pusztába.

Gacsályi József az utolsó szekszárdi találkozásról szól, a könyvtárban ahol a közönséggel a lelkes olvasókkal, kisdíákokkal találkozott Lázár Ervin. Az Író mesebeli szerkesztésű kezdősorai ihlették meg a gyermekeket, aki pályáztak egy felhívásra és adták be saját műveiket.

Legendák keringenek Róla külföldi útjairól, költőtársakkal megtett számára idegen világokban. Kettőzött volt élete. Fekete fényképnegatívok őrzik filmen és üveglapokon, a Prima Primissima - díjas író, aki néha gyötrődő, máskor bizakodó, de mesenyelvezete maradandó, egy egész univerzumot alkotott életművében.

A Petőfi Irodalmi Múzeum estjén a legendákról is hallunk, videofelvételeken¹ látjuk Lázár Ervint, halljuk hangját, ahogy beszél mesehősei születéséről a Sió völgyében, a Nagyszerderfa közelében, abban a közösségekben, ahol gyermekként élt, mely fölnevelte, s valódi de elrejtett szülőföldnek tekintette a Pusztát, ahol a föld áramai feltöltötték.

A Kisfiú és az oroszlánok Szigfridje egy valódi kisfiú láthatatlan oroszlánjáról szól, amit csak ő lát, de Lázár Ervin is észlelte. A Szörnyeteg Lajos, is létező figura, egy csúnya baba, akiről, amiről Százhalombattán dolgozó Vathy Zsuzsa vegyész mérnök mesélt akkoriban férjének.

A Nagy Zoárd a pasaréti templom közelében növő három nagy fenyő egyike.

Aroma a nyúl, egy afrikai népmesevilág állandó figurája, a Héfejú tündér a Négyszögletű kerek erdő titka, egy gyermekről szól, aki növekedvén elégedetlen mindennel, arcával, testével, abban hitben él, nő, hogy elvarázsolták, s megküzd vassal vérrel vencesellővel, hogy elpusztítsa a tündért. A mesehős azonos az Íróval, - s lám, de jó, hogy a hetedik tündérfej megmaradt, mert attól a pillanattól kezdve, hozzá ragaszkodva el sem távolodott tőle.

Hazafelé c. írásban azonban már ott van az érzés, hogy ósdi alak lett belőle, aki ragaszkodik a kopott cipőhöz, szakadt ruhához, 20. századi emberként érzi, hogy az új század, ezred vonata elhúz mellette. A Dömdödöm kifejezésre is fény derül Ottlik Géza szájából hangzott el, azt jelenti, hogy Szeretlek! Nem fölösleges szó, nem pótlék.

Naplójából Nagy Anna válogatott: *“Szolga szerettem volna lenni nagy jó Uramnál, de a böjt, a szeretet, a vagyon feladása, az kényelmetlen.”*

Nagy művem valójában a Kicsi.

Itt élned halnod kell, ez hazaszeretet és egyben önvédelem is.

Pomogáts Béla fél évszázados barátságára emlékezik, mely a pécsi Jelenkor Kiadóban kezdődött a közelmúlt nehéz történelmi esztendeiben, megpróbáltatásai éveiben, amikor bánat is volt meg szenvedés, nélkülözés és kemény társadalomkritika, abban az időben, amikor egymásnak is vermet ástak, irigyek voltak, zsugoriak, közönyösek, a Nádor Szálló adott teret, meleget, harmóniát sokuknak.

¹Radics Péter Digitális Irodalmi Alapítvány-Tassy József 1984.-ből való beszélgetés művészbarátokkal

Csorba Géza is kapcsolódott a már fent jelzett, említett író társakhoz. Ervin népszerű volt, humora volt, rávilágított egy fogalomra, a szeretetre, mely nélkül nem érdemes élni a világban, és a humora, a bölcsessége néha megdöbbentő volt, lásd a Gyere haza Mikkamakka írásban a pomogácsokról.

Kálmán, a festő barát 1962-es esztendőről mesél, a pécsi mínusz 20 C-os télről, amikor a Nádor Szállóban húzták meg magukat a festők, írók, ahol az egyik napilap vezércikk írója borozgatás közben írta a gondolatait. A bor fogytán távozott, s közben Lázár Ervin az írógéphez ült és beleírt a szövegbe rendszer-ingató sorokat is, mert akkoriban az egyetlen Párt által irányított volt a Lap. A Dunántúli Naplóba Ervin isírt, emberi hangon szólalt meg, emberi arcokat rajzolt meg, szokatlan volt ez az akkori pártvezette szerkesztőségnek. Mit akar ez a kerekarcú? - mondogatták. Tüskés Tiborral, Mándyval, Szederkényivel, Bertha Bulcsúval és a fiatal festőkkel volt jó barátságban.

Újabb legenda: Esküvői tanúnak hívták Ervint, de gróf Hiczky Anna apja, egyházi esküvőt akart, s a vőlegény Kampis Péter korábban már házas ember volt, a pap csak Ervin 50 literboráért adta össze őket, Ervin kikötötte, hogy többé sosem válhatnak el, és 5 év múlva Napóleon konyakot ad, majd a párnak. A történet mulatságos megtörténik a találkozás, Ervin vitte a konyakot, ünnepelte, s a pár bejelentette hogy holnap válni fognak.

Breuer Marcell USA-ból jött haza érettségi találkozóra, szegények voltak mind de a nádor Szállóban a pincér mondta kedvesen: *A kenyér ingyen van, a pörkölt szaftja is, a víz is.* Színészek, balettosok csatlakoztak hozzájuk. Legendás történet **Karikás Péteré** is, aki 3-4 nyugati nyelven is beszélt, de nem vették fel munkára, s panaszkodott. Mondták az íróbarátok, hogy Karikás Frigyes fia vagy, menj, vadd be. Úgyis is lett, pillanatokon belül kinevezték Bukarestbe kultúrattásának

Lázár Ervin példaképei az Édesapa, aztán Tamási Áron és Fekete István, a két zseniális író. Költő szeretett volna lenni, videofelvételen el is hangzik egy fix témára írt verse, a méhekről, a dongóról, az acélálarcos rovarról. Szómágiákkal teli a vers, de Lázár Ervin végül maga mondja ki. Kudarcnak éli meg a felismerést! Nem tudok verset írni.

Az emlékező estet Vathy Zsuzsa, a hűséges társ, feleség és a Dr. Lázár Zsigmond, a fiúk emlékezése zárta.

Őrizzük szívünkben a továbbiakban is a kerekarcú Lázár Ervint, olvassuk és szeressük hőseit, benne magát az Író-t, aki a Valóság ízét éreztette meg velünk.